

แนวคิดการป้องกันการถูกหลอกลวงทางสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุตามหลัก

พระพุทธศาสนา

CONCEPTS FOR PREVENTING ONLINE SCAMS AMONG THE ELDERLY

BASED ON BUDDHIST PRINCIPLES

พระอารักษ์ ญาณธมโม (สัมปยุตโคตร)

PhraArak Yanathammo (Sampayukkhotra)

พระมหาอินทร์วงศ์ อิสสภานี,

Phramaha Inwong Issarapanee

จันทร์สม์ ตาปูลิง

Chantarat Tapuling

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Lamphun Buddhist College

E-mail :Chantarat.ta@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ (Received) : 12 ตุลาคม 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 6 กุมภาพันธ์ 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 10 กุมภาพันธ์ 2568

บทคัดย่อ

ปัจจุบันผู้สูงอายุมีการใช้เทคโนโลยีและสื่อออนไลน์เพิ่มขึ้นเพื่อการสื่อสารและเข้าถึงข้อมูล อย่างไรก็ตาม การขาดทักษะด้านเทคโนโลยีและความสามารถในการตรวจสอบข้อมูลทำให้พวกเขาตกเป็นเป้าหมายของการหลอกลวงออนไลน์ เช่น การฉ้อโกงทางการเงิน ส่งผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจ จิตใจ และความสัมพันธ์ในครอบครัวของผู้สูงอายุ ทั้งนี้ปัจจัยที่ทำให้ผู้สูงอายุมีความเสี่ยง ได้แก่ 1) การขาดความรู้ด้านเทคโนโลยี 2) การไว้วางใจผู้อื่นจากค่านิยมทางวัฒนธรรม 3) การขาดกลไกสนับสนุนจากครอบครัวและชุมชน และ 4) การขาดความเข้าใจเกี่ยวกับภัยคุกคามทางไซเบอร์ สำหรับการป้องกันการถูกหลอกลวงทางสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุตามหลักพระพุทธศาสนา ได้แก่ การประยุกต์ใช้หลักพุทธศาสนา เช่น โยนิโสมนสิการ (การคิดโดยแยบคาย) และไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ทั้งนี้การใช้หลักพุทธศาสนาควบคู่กับมาตรการป้องกันเชิงเทคโนโลยีสามารถช่วยลดความเสี่ยงจากการหลอกลวงทางออนไลน์ในกลุ่มผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : การหลอกลวง, สื่อออนไลน์, หลักพระพุทธศาสนา

ADSTRACT

Currently, the elderly are increasingly using technology and online media for communication and information access. However, their lack of technological skills and ability to verify information makes them prime targets for online scams, such as financial fraud, which significantly impact their economic well-being, mental health, and family relationships. The key factors contributing to their vulnerability include (1) a lack of technological knowledge, (2) excessive trust in others due to cultural values, (3) insufficient support mechanisms from family and community, and (4) a lack of understanding of cyber threats.

To prevent online scams among the elderly based on Buddhist principles, the application of Buddhist teachings such as Yoniso Manasikara (systematic thinking) and the Threefold Training (morality, concentration, and wisdom) is essential. Integrating Buddhist principles with technological preventive measures can effectively reduce the risk of online scams among the elderly

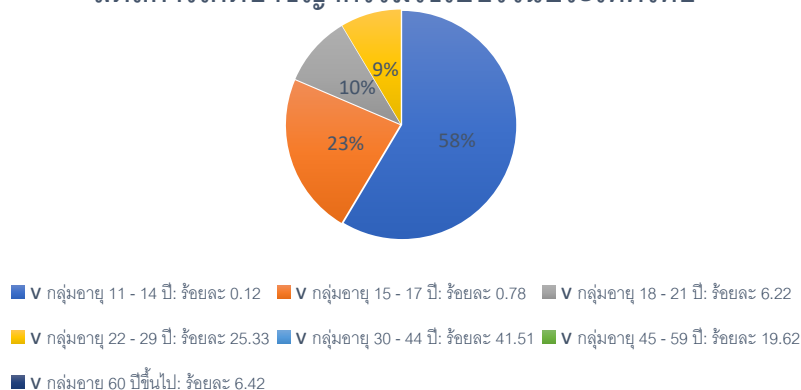
Keywords : Fraud, Online Media, Buddhist Principles

บทนำ

ปัจจุบัน ผู้สูงอายุมีแนวโน้มใช้เทคโนโลยีและสื่อออนไลน์เพิ่มมากขึ้น ด้วยความสะดวกในการเข้าถึงสมาร์ตโฟนและอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะในกลุ่มที่ต้องการติดต่อสื่อสารกับลูกหลานที่อยู่ห่างไกล สื่อออนไลน์จึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตาม การขาดทักษะด้านเทคโนโลยีและความรู้ในการตรวจสอบข้อมูลส่งผลให้ผู้สูงอายุเสี่ยงต่อการถูกหลอกลวงทางออนไลน์สูงขึ้น ปัญหาสำคัญคือ ผู้สูงอายุบางรายไม่สามารถแยกแยะข้อมูลที่ถูกต้องจากข้อมูลเท็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ตกเป็นเป้าหมายของมิจฉาชีพในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การส่งข้อความเชิญชวนให้ลงทุนในธุรกิจที่อ้างว่ามีผลตอบแทนสูง การหลอกให้โอนเงินผ่านแอปพลิเคชันธนาคาร หรือการปลอมแปลงตัวตนบนสื่อสังคมออนไลน์เพื่อตีสันทและหลอกให้โอนเงิน นอกจากนี้ ยังมีกรณีการส่งลิงก์ปลอมที่แฝงมัลแวร์ ซึ่งหากผู้สูงอายุเผลอเปิดดู อาจทำให้ข้อมูลส่วนตัวและข้อมูลทางการเงินถูกนำไปใช้ในทางมิชอบ นอกจากนี้ ยังมีกรณีการส่งลิงก์ปลอมที่แฝงมัลแวร์มาในข้อความซึ่งผู้สูงอายุที่ขาดความระมัดระวังอาจเปิดดูโดยไม่รู้ตัว ส่งผลให้ข้อมูลส่วนตัวและข้อมูลทางการเงินถูกนำไปใช้ในทางที่ผิด ข้อมูลจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสถิติการเกิดอาชญากรรมไซเบอร์ในประเทศไทยซึ่งในช่วงระหว่างวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2565 ถึง 30 มิถุนายน พ.ศ. 2567 พบว่ามีการแจ้งความผ่านระบบออนไลน์จำนวน 575,507 คดี โดยมีมูลค่าความเสียหายรวมสูงถึง 65,715 ล้านบาท เฉลี่ยความเสียหายวันละกว่า 80 ล้านบาท ซึ่งจากสถิติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ยังพบว่า ผู้ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมไซเบอร์ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 64 ของผู้แจ้งความทั้งหมด ขณะที่ผู้ชายมี

สัดส่วนร้อยละ 36 โดยกลุ่มที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือกลุ่มวัยทำงาน โดยการแบ่งตามช่วงอายุของเหยื่อมีดังนี้ กลุ่มอายุ 11 - 14 ปี ร้อยละ 0.12 กลุ่มอายุ 15 - 17 ปี ร้อยละ 0.78 กลุ่มอายุ 18 - 21 ปี ร้อยละ 6.22 กลุ่มอายุ 22 - 29 ปี ร้อยละ 25.33 กลุ่มอายุ 30 - 44 ปี ร้อยละ 41.51 กลุ่มอายุ 45 - 59 ปี ร้อยละ 19.62 กลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 6.42 สามารถเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

สถิติการเกิดอาชญากรรมไซเบอร์ในประเทศไทย

ภาพที่ สถิติการเกิดอาชญากรรมไซเบอร์ในประเทศไทย

จากสถิติดังกล่าว พบว่ากลุ่มอายุ 22 - 59 ปี หรือกลุ่มวัยทำงาน เป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนผู้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมไซเบอร์สูงที่สุด นอกเหนือจากนั้น ยังมีกลุ่มเด็กและเยาวชน และกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุในปัจจุบัน เนื่องจากผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีการสื่อสารผ่านโทรศัพท์มือถือและอินเทอร์เน็ตได้อย่างง่ายดาย แต่กลับเพิ่มความเสี่ยงให้กับพวกเขาทั้งในด้านร่างกายและทรัพย์สินมากกว่ากลุ่มวัยอื่น ๆ โดยมีประเด็นที่สำคัญดังนี้

การถูกหลอกลวงจากมิจฉาชีพ ผู้สูงอายุมีโอกาสสูงที่จะตกเป็นเป้าหมายของมิจฉาชีพ เนื่องจากไม่ทันกลโกงที่ซับซ้อนและทันสมัยมากขึ้น อีกทั้งการทำงานของสมองที่ช้าลงตามวัย ทำให้การวิเคราะห์และตัดสินใจมีความล่าช้า นอกจากนี้ ผู้สูงอายุยังมีแนวโน้มที่จะขาดความอบอุ่นและรู้สึกเหงาจึงง่ายต่อการหลงเชื่อคำพูดหวาน ๆ ของมิจฉาชีพที่ทำให้เกิดการโอนเงินได้อย่างรวดเร็ว

การถูกทำร้ายจิตใจจากผู้ใช้ออนไลน์ ผู้สูงอายุมีแนวโน้มที่จะถูกทำร้ายจิตใจจากคำพูดหรือความคิดเห็นในโลกออนไลน์ โดยเฉพาะในสื่อสังคมออนไลน์ที่มีกลุ่มผู้ใช้งานอายุน้อยซึ่งอาจมีการสื่อสารที่ขาดความเคารพต่อผู้สูงอายุ การถูกล้อเลียนหรือแสดงความเห็นเชิงลบอาจสร้างบาดแผลทางจิตใจได้ ซึ่งอาจนำไปสู่ภาวะซึมเศร้า หากไม่มีการดูแลจากครอบครัวอย่างใกล้ชิด

ความเสี่ยงในการเชื่อข้อมูลที่ไม่น่าเชื่อถือ ผู้สูงอายุหลายคนมีแนวโน้มที่จะหลงเชื่อข้อมูลที่ไม่ถูกต้องจากอินเทอร์เน็ต พวกเขามักแชร์ข้อมูลในกลุ่มออนไลน์โดยไม่ได้ตรวจสอบความถูกต้อง ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งกับลูกหลาน เนื่องจากพวกเขาเชื่อว่าทุกอย่างในอินเทอร์เน็ตเป็นเรื่อง จากข้อมูลผลการสำรวจของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ตของผู้ที่มี

อายุระหว่าง 56-74 ปี (Baby Boomer) มีการใช้อินเทอร์เน็ตสูงถึงวันละ 8 ชั่วโมง 41 นาที และ 3) เมื่อผู้สูงอายุถูกหลอก มีจำนวนน้อยมากที่จะไปแจ้งความ หรือติดตามทวงถามเพื่อเอาเงินคืน พบว่า มีเพียงร้อยละ 25.75 ของผู้สูงอายุที่ถูกหลอกได้ไปแจ้งความกับตำรวจเพื่อดำเนินคดี และมีเพียง 6.5% เท่านั้นที่ติดตามเอาเงินคืน ขณะที่ 46.75% เลือกโพสต์ประจานหรือประกาศลงสื่อสังคมออนไลน์เท่านั้น การที่ผู้สูงอายุไม่แจ้งความดำเนินคดีอย่างจริงจัง อาจเนื่องมาจากความเสียหายคิดเป็นจำนวนเงินไม่มาก คิดว่าการไปแจ้งความไม่คุ้มค่าเสียเวลา ซึ่งทำให้มีฉ้อโกงหลอกลวงไม่ถูกติดตามจับกุมดำเนินคดี และกลับมาก่อเหตุซ้ำจะเห็นได้ว่า ผู้สูงอายุมีโอกาสตกเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญในการหลอกลวงทางไซเบอร์ ผู้ที่หลอกลวงจะใช้หลายวิธีเพื่อก่อให้เกิดความเสียหายทางการเงินแก่ผู้สูงอายุ โดยที่มีการพัฒนารูปแบบการหลอกลวงต่างๆมาหลอกลวงผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น จากผลการศึกษาของ กรรณก นิลดำ และคณะ พบว่า วิธีการกลโกงที่มีฉ้อโกงออนไลน์ใช้หลอกลวงกลุ่มผู้สูงอายุ อันดับหนึ่ง คือการฉ้อโกงโดยหลอกลวงให้ร่วมลงทุนในลักษณะลูกโซ่ คิดเป็นร้อยละ 30.5 รองลงมาคือฉ้อโกงโดยหลอกลวงให้ทำรายการที่ตู้เอทีเอ็มเพื่อให้โอนเงินไปให้ และฉ้อโกงโดยส่งอีเมลมาทำความรู้จักคุ้นเคยและหลอกลวงให้โอนเงินเข้าบัญชีมีฉ้อโกง คิดเป็นร้อยละ 27.25 และ 11.75 ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติระบุว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช้โซเชียลมีเดียเป็นช่องทางหลักในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร พบปะสังคม และซื้อขายสินค้าออนไลน์ โดยแพลตฟอร์มที่พบการหลอกลวงมากที่สุด ได้แก่ เฟซบุ๊ก (44%) รองลงมาคือ ไลน์ (31.25%) และอินสตาแกรม (5.25%) สะท้อนให้เห็นว่าผู้สูงอายุในประเทศไทยยังเผชิญปัญหาในการเข้าถึงข้อมูลอย่างปลอดภัย เนื่องจากลักษณะของข้อมูลออนไลน์ที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดความเสี่ยงต่อการถูกหลอกลวงหรือฉ้อโกง จากประเด็นดังกล่าว บริบททางสังคมและวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความปลอดภัยทางดิจิทัลสำหรับผู้สูงอายุ การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมไม่เพียงช่วยป้องกันการถูกหลอกลวงเท่านั้น แต่ยังเป็นแนวทางในการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และปัญญา ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถดำเนินชีวิตในยุคดิจิทัลได้อย่างปลอดภัย มีความสุข และเกิดประโยชน์สูงสุด

การหลอกลวงทางสื่อสังคมออนไลน์

การสื่อสารของมนุษย์ประกอบด้วย ผู้ส่งสาร ข้อมูล และผู้รับสาร ไม่ว่าจะสื่อสารในรูปแบบใดหรือวิธีการใด เป้าหมายของการสื่อสารคือการที่ผู้ได้รับสารได้รับข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน และทันเวลาซึ่งปัจจุบันสังคมมีความซับซ้อนมากขึ้น และผู้คนใช้ชีวิตอย่างเร่งรีบ การสื่อสารข้อมูลในรูปแบบเก่าๆ อาจไม่สามารถตอบสนองความต้องการของการสื่อสารข้อมูลของมนุษย์ได้ จนทำให้สื่อสังคมออนไลน์ เข้ามามีบทบาท และเป็นทางเลือกหนึ่งของการสื่อสารข้อมูลในรูปแบบที่มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาส่วนเกี่ยวข้อง จนกลายเป็นการสื่อสารข้อมูลที่มีความหลากหลาย เหมาะสมกับช่วงเวลาในปัจจุบัน และโลกอนาคต

สื่อสังคมออนไลน์เป็นสื่อรูปแบบใหม่ ที่เกิดจากการติดต่อสื่อสารที่เปลี่ยนไปของคนในสังคม ซึ่งพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงจากการติดต่อสื่อสารโดยโทรศัพท์ เป็นการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การค้นหาข้อมูล การเปิดรับข้อมูล การแชร์ข้อมูลให้กับบุคคลอื่น สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) หมายถึง สื่อดิจิทัล ซึ่งเป็นเครื่องมือทางสังคมที่ช่วยในการติดต่อสื่อสาร การมีปฏิสัมพันธ์ การแบ่งปัน การแลกเปลี่ยนข้อมูล ภาพ เสียงระหว่างกัน (กรรณก นิลดำ และคณะ, 2563)

สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) คือ สื่อที่อยู่บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มีลักษณะสร้างให้ผู้ใช้เกิดการแลกเปลี่ยน พูดคุยกันระหว่างผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลด้วยตัวผู้ใช้งานเอง การแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือความคิดเห็นกับผู้ใช้งานอื่น มีลักษณะเป็นการสื่อสารแบบสองทาง การมีส่วนร่วม การสนับสนุนให้เกิดการให้ข้อมูลแลกเปลี่ยนระหว่างกัน ผู้สื่อสารบนสื่อสังคมออนไลน์มีสถานะเป็นทั้งผู้ส่งสาร และผู้รับสาร มีการเปิดกว้างให้พื้นที่ในการแสดงตัวตน ความคิดเห็น และความรู้สึกอย่างเปิดเผยต่อสาธารณะ และเปิดพื้นที่ให้มีการตอบโต้ มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันได้อย่างกว้างขวาง พิชิต วิจิตรบุญรัตน์ (2554) ได้ให้ความหมายของสื่อสังคมออนไลน์ไว้ว่า สื่อที่ผู้ส่งสารสามารถแบ่งปันสารในรูปแบบต่างๆ ไปยังผู้รับสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ และสามารถโต้ตอบกันระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร หรือผู้รับสารด้วยตนเอง ซึ่งสามารถแบ่งสื่อสังคมออนไลน์ออกเป็นประเภทต่างๆ ได้แก่

1. บล็อก (Blogging) มาจากคำว่า Web และคำว่า Log ย่อเหลือคำว่า Blog คือ ประเภทของระบบการจัดการเนื้อหา ข้อมูลต่างๆ ที่สามารถให้ผู้เขียนสามารถเผยแพร่และแบ่งปันบทความของตนเอง และสามารถแสดงความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียนได้ โดยจุดเด่นของบล็อก คือ การสื่อสารอย่างเป็นกันเองระหว่างผู้เขียนและผู้อ่าน และการแสดงความคิดเห็นเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล

2. ทวิตเตอร์และไมโครบล็อก (Twitter and Microblogging) เป็นบล็อกรูปแบบหนึ่งที่มีการจำกัดขนาดของการเผยแพร่ข้อมูลในแต่ละครั้ง ซึ่งการจำกัดในแต่ละครั้งได้ไม่เกิน 140 ตัวอักษรซึ่งปัจจุบันทวิตเตอร์เป็นที่นิยมใช้งานของผู้คน โดยจุดเด่นของทวิตเตอร์ คือ การติดต่อสื่อสารหรือการรับ-ส่งข้อมูลข่าวสาร มีลักษณะที่มีความรวดเร็ว ใช้เวลาไม่มากนัก รวมถึงการใช้งานง่ายสะดวก

3. เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Networking) เป็นเว็บไซต์ที่มีผู้คนสามารถติดต่อสื่อสารกับเพื่อนทั้งที่รู้จักในชีวิตประจำวัน หรือรู้จักทางออนไลน์ ซึ่งมีส่วนประกอบหลัก คือ โพรไฟล์ (Profiles) เพื่อแสดงข้อมูลส่วนตัวของผู้ใช้งานบัญชีนั้น รวมถึงการส่งข้อความที่มีลักษณะส่วนตัวหรือข้อความสาธารณะโดยมีเฟซบุ๊ก (Facebook) เป็นเว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยมสูงสุดในปัจจุบัน

4. การแบ่งปันสื่อสังคมออนไลน์ (Media Sharing) เว็บไซต์ที่ให้ผู้ให้บริการสามารถทำการอัปโหลด (Upload) รูปภาพ สไลด์ วิดีโอ ไฟล์สื่อต่างๆ ขึ้นสู่เว็บไซต์ เพื่อแบ่งปันข้อมูลแก่ผู้ใช้ทั่วไป ซึ่งปัจจุบันที่ได้รับความนิยมมาก คือ ยูทูบ (Youtube)

สื่อสังคมออนไลน์ในปัจจุบันถือเป็นช่องทางการสื่อสารที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากเนื่องจากผู้ให้บริการของสื่อสังคมออนไลน์ เป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดกับระบบอินเทอร์เน็ต ด้วยสื่อสังคมออนไลน์ที่มีบทบาทเป็นอย่างมากในกลุ่มวัยรุ่นนั้น และมีความหลากหลายประเภททางสื่อสังคมออนไลน์ จุฑามณี คายะนันท์ (2554) ได้แบ่งประเภทของเครือข่ายสังคมออนไลน์ไว้ 7 ประเภท ดังนี้

1. ประเภทแหล่งข้อมูลหรือความรู้ (Data or Knowledge) เป็นเว็บไซต์ที่รวบรวมข้อมูลความรู้ต่างๆ ที่มีเนื้อหาในด้านวิชาการ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สินค้า หรือบริการ ซึ่งมุ่งเน้นให้บุคคลที่มีความรู้ในเรื่องต่างๆ สามารถเข้ามาเขียน แนะนำหรือแสดงความรู้ ส่วนใหญ่มักจะเป็นนักวิชาการ นักวิชาชีพ หรือผู้เชี่ยวชาญ เช่น Wikipedia , Google Earth ,ThaiLis, Dig ฯลฯ

2. ประเภทชุมชนออนไลน์ (Community) เป็นเครือข่ายชุมชนที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์ทั้งเพื่อนเก่า และการหาเพื่อนใหม่ รวมถึงสามารถส่งข้อความแลกเปลี่ยนเรื่องราว ถ่ายทอดประสบการณ์ชีวิต หรือการแสดงความคิดเห็นต่างๆ ได้ผ่านทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น Hi5,Facebook, Instagram, Twitter, Myspace, Tumblr ฯลฯ

3. ประเภทเกมออนไลน์ (Online Games) เป็นเกมที่สามารถสร้างตัวตนในโลกเสมือนจริง และใช้ชีวิตอยู่ในโลกออนไลน์ สามารถทำการติดต่อสื่อสารหรือกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับผู้อื่น เช่น Ragnarok Mobile, ROV ฯลฯ

4. ประเภทรูปภาพ (Photo Management) เป็นเว็บไซต์ที่สามารถฝากรูปภาพออนไลน์ สามารถจัดการภาพถ่ายจากกล้องดิจิทัล อีกทั้งยังสามารถแบ่งปันรูปภาพหรือการเปิดซื้อ-ขายรูปภาพได้ เช่น Flickr, Photoshop Express ฯลฯ

5. ประเภทสื่อ (Media) มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอวิดีโอ ภาพยนตร์ แบ่งปันภาพ เพลงต่างๆ เพื่อความบันเทิง เช่น YouTube, Yahoo Video, Bebo ,Line TV ฯลฯ

6. ประเภทธุรกิจขนาดเล็ก (Business Commerce) เป็นการทำธุรกิจผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อทำการซื้อ-ขาย ประมูลสินค้าออนไลน์ เพื่อผู้บริโภคสามารถเลือกสรรสินค้าด้วยตนเองผ่านทางเครือข่ายออนไลน์ เช่น Amazon, eBay, Tarad ฯลฯ

7. ประเภทอื่นๆ เป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีความแตกต่างจาก 6 ประเภทดังกล่าวซึ่งมีลักษณะแบบสาธารณะและสามารถแสดงความคิดเห็น หรือการนำเสนอข่าวสารข้อมูลต่างๆ เช่น Blogger, Gotoknow.org, Exteen ฯลฯ

สรุปการแบ่งประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ แบ่งออกเป็น 7 ประเภท ได้แก่ 1) ประเภทแหล่งข้อมูลหรือความรู้ 2) ประเภทชุมชนออนไลน์ 3) ประเภทเกมออนไลน์ 4) ประเภทรูปภาพ 5) ประเภทสื่อ 6) ประเภทธุรกิจขนาดเล็ก และ 7) ประเภทอื่นๆ เป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีความแตกต่างจาก 6 ประเภท ซึ่งทำให้ผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์รู้จักความหลากหลาย และความแตกต่างของแต่ละประเภทสื่อสังคมออนไลน์

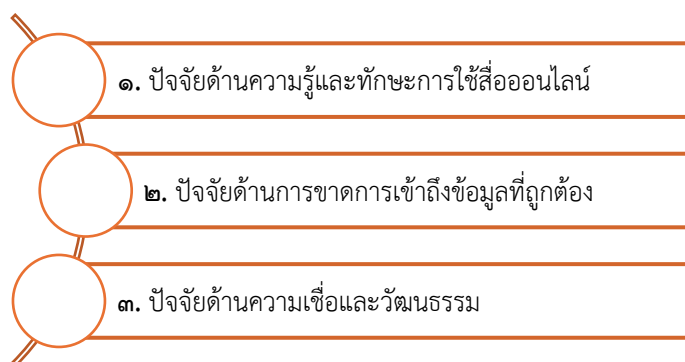
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการถูกละเลยทางสื่อออนไลน์ของผู้สูงอายุ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการถูกละเลยทางสื่อออนไลน์ของผู้สูงอายุมีหลายด้าน ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น ปัจจัยทางด้านบุคคล เทคโนโลยี สังคม และเศรษฐกิจ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านความรู้และทักษะการใช้สื่อออนไลน์ ผู้สูงอายุขาดทักษะในการพิจารณาข้อมูลออนไลน์ ทำให้ตกเป็นเหยื่อการหลอกลวงได้ง่าย เนื่องจากไม่สามารถแยกแยะข้อมูลที่ถูกต้องจากข้อมูลเท็จ อีกทั้งการขาดการศึกษาและอบรมเกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์ ส่งผลให้ผู้สูงอายุปรับตัวไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี พวกเขายังมีทักษะในการตรวจสอบข้อมูลไม่เพียงพอ และไว้วางใจข้อมูลที่ได้รับง่ายเกินไป ส่งผลให้เกิดความเสี่ยงสูงในการถูกละเลยบนแพลตฟอร์มออนไลน์

2. ปัจจัยด้านการขาดการเข้าถึงข้อมูลที่ถูกต้อง ผู้สูงอายุมักพึ่งพาข้อมูลจากแหล่งที่ไม่น่าเชื่อถือ เช่น ข่าวลือบนสื่อสังคมออนไลน์ ทำให้เสี่ยงต่อการถูกละเลยได้ง่าย ความสามารถในการเข้าถึงและตรวจสอบข้อมูลที่ถูกต้องยังค่อนข้างต่ำ ส่งผลให้ไม่สามารถป้องกันตนเองจากภัยออนไลน์ได้ นอกจากนี้ ผู้สูงอายุมักมีแนวโน้มไว้วางใจข้อมูลจากบุคคลที่รู้จัก โดยไม่ตรวจสอบแหล่งที่มาอย่างถี่ถ้วน ปัจจัยเหล่านี้ทำให้พวกเขาตกเป็นเป้าหมายของกลโกงทางสื่อออนไลน์ได้ง่ายขึ้น

3. ปัจจัยด้านความเชื่อและวัฒนธรรม ผู้สูงอายุในชุมชนมักเชื่อมั่นในศีลธรรมและความดีงาม ส่งผลให้ไว้วางใจผู้อื่นมากเกินไป โดยไม่ตั้งคำถามต่อข้อมูลที่ได้รับ นอกจากนี้ ความเชื่อเรื่องบุญคุณและกตัญญูต่เวทีทำให้พวกเขาตอบรับคำขอความช่วยเหลือทางออนไลน์โดยไม่รอบคอบ ขณะเดียวกัน นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาระบุว่า ผู้สูงอายุในจังหวัดลำพูนมีแนวโน้มทำบุญและบริจาคเงินโดยไม่ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ความเชื่อในกรรมและผลบุญยังทำให้พวกเขาช่วยเหลือคนแปลกหน้า ซึ่งมีฉาชีพใช้เป็นช่องทางหลอกลวง สามารถสรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อการถูกละเลยทางสื่อออนไลน์ เป็นภาพแผนผังได้ดังนี้

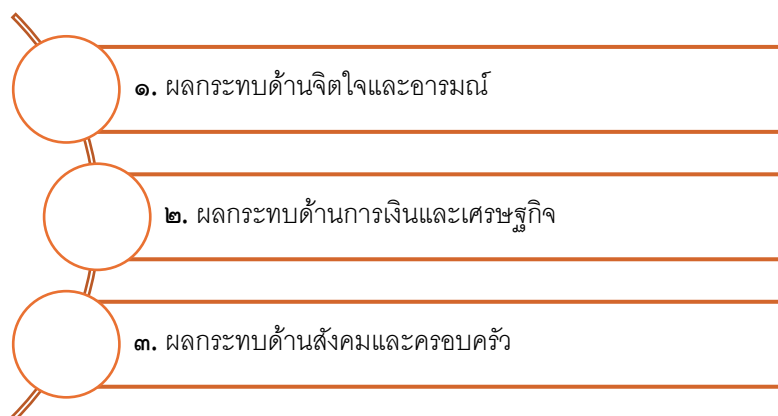
ผลกระทบจากการถูกล่อลวงทางสื่อออนไลน์ของผู้สูงอายุ

การถูกล่อลวงทางสื่อออนไลน์ส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุในหลายด้าน ทั้งด้านการเงิน จิตใจ สังคม และสุขภาพ ดังนี้

1. ผลกระทบด้านจิตใจและอารมณ์ การถูกล่อลวงส่งผลกระทบอย่างมากต่อสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ ทำให้เกิดความเครียด วิตกกังวล และภาวะซึมเศร้า หลายคนสูญเสียความเชื่อมั่นในตนเอง บางรายถึงกับหลีกเลี่ยงการใช้เทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ นอกจากนี้ ผลกระทบทางอารมณ์ยังส่งผลต่อความสัมพันธ์ในครอบครัว ผู้สูงอายุมักรู้สึกอับอายและไม่กล้าขอความช่วยเหลือ ความกลัวและความไม่ไว้วางใจในผู้อื่นเพิ่มขึ้น ส่งผลให้บางคนหลีกเลี่ยงการเข้าสังคม ซึ่งอาจนำไปสู่ความโดดเดี่ยวและปัญหาสุขภาพโดยรวม

2. ผลกระทบด้านการเงินและเศรษฐกิจ การถูกล่อลวงส่งผลกระทบทางการเงินต่อผู้สูงอายุ โดยเฉพาะกลุ่มที่มีรายได้น้อย ทำให้ต้องลดค่าใช้จ่ายที่จำเป็นและพึ่งพาครอบครัวมากขึ้น ส่งผลต่อความสัมพันธ์ภายในครอบครัว หลายคนรู้สึกกังวลเกี่ยวกับอนาคต บางรายต้องกู้ยืมเงินจากญาติหรือเพื่อนฝูงเนื่องจากขาดสภาพคล่องทางการเงิน นอกจากนี้ ผลกระทบดังกล่าวยังนำไปสู่ความรู้สึกลดหวังในตนเองและความไม่มั่นคงในชีวิตของผู้สูงอายุ ปัญหานี้จึงส่งผลกระทบต่อทั้งด้านเศรษฐกิจและสภาพจิตใจของพวกเขา

3. ผลกระทบด้านสังคมและครอบครัว การถูกล่อลวงส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุทั้งด้านจิตใจและสังคม หลายคนรู้สึกอับอายจนไม่กล้าพูดถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทำให้สูญเสียความสัมพันธ์ทางสังคม บางคนเกิดความสิ้นหวังและหันไปพึ่งพาความเชื่อทางศาสนาเพื่อปลอบประโลมจิตใจ นอกจากนี้ การถูกล่อลวงยังทำให้ผู้สูงอายุขาดความไว้วางใจต่อสังคมรอบตัว ส่งผลให้พวกเขาหลีกเลี่ยงการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งอาจนำไปสู่ความโดดเดี่ยวและปัญหาสุขภาพจิตตามมา สามารถสรุปผลกระทบจากการถูกล่อลวงทางสื่อออนไลน์ของผู้สูงอายุ เป็นภาพแผนผังได้ดังนี้

.กระบวนการป้องกันการถูกล่อลวงทางสื่อออนไลน์ของผู้สูงอายุ

การป้องกันผู้สูงอายุจากการถูกล่อลวงทางสื่อออนไลน์จำเป็นต้องอาศัยแนวทางที่ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ เทคโนโลยี และสังคม โดยสามารถดำเนินการได้ตามกระบวนการดังต่อไปนี้

1. การสร้างการรับรู้และความเข้าใจในการใช้สื่อออนไลน์

ผู้สูงอายุขาดความรู้เกี่ยวกับความเสี่ยงจากการหลอกลวงทางออนไลน์ ทำให้ตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพ เนื่องจากขาดทักษะในการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างปลอดภัย ควรจัดอบรมพื้นฐานเกี่ยวกับการใช้งานสื่อออนไลน์ การระมัดระวังข้อมูลส่วนตัว และการตรวจสอบข้อมูล พร้อมทั้งให้คำแนะนำแบบตัวต่อตัวโดยเจ้าหน้าที่หรืออาสาสมัครที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยี เพื่อเสริมความมั่นใจ และการเชื่อมโยงการป้องกันกับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา เช่น สติ สัมปชัญญะ เพื่อให้ผู้สูงอายุเข้าใจการตรวจสอบข้อมูลก่อนเชื่อ

2. การเสริมสร้างความรู้และทักษะ

การจัดอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างปลอดภัยเป็นสิ่งสำคัญ โดยเน้นการสร้างความรู้เข้าใจเกี่ยวกับสัญญาณการหลอกลวง การตรวจสอบแหล่งข้อมูล และการปกป้องข้อมูลส่วนตัว จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำว่า ควรมีศูนย์ช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ตกเป็นเหยื่อการหลอกลวงออนไลน์ เพื่อให้คำปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมาย พร้อมทั้งประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ควรสร้างช่องทางแจ้งเตือนที่ง่ายและเข้าถึงได้ เช่น สายด่วนหรือแอปพลิเคชันรายงานเหตุการณ์ทันที

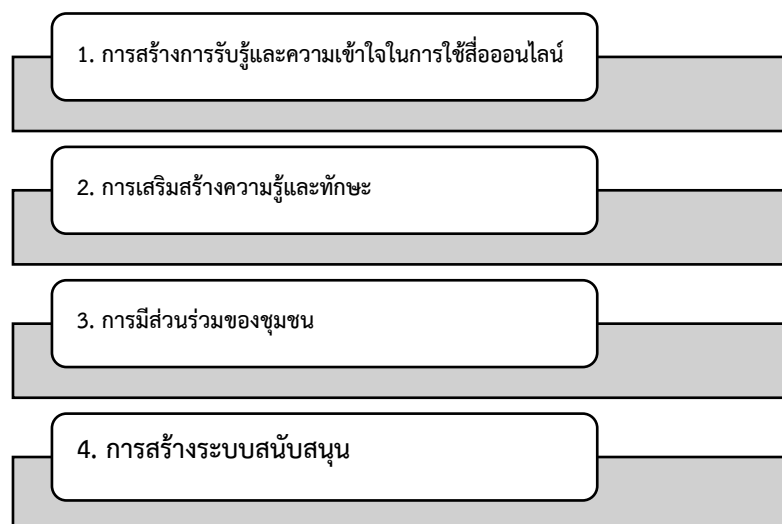
3. การมีส่วนร่วมของชุมชน

การทำงานร่วมกับชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมและอบรมสามารถเสริมสร้างความรู้และทักษะให้แก่ผู้สูงอายุได้ โดยการสนับสนุนจากองค์กรท้องถิ่นและผู้นำชุมชนช่วยสร้างความตระหนักและป้องกันการหลอกลวงได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดตั้งกลุ่มเฝ้าระวังในชุมชนช่วยติดตามและแจ้งเตือนการหลอกลวง นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายออนไลน์สำหรับผู้สูงอายุเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและตรวจสอบข่าวสาร และการใช้วัดหรือศูนย์ปฏิบัติการในการจัดกิจกรรมที่เน้นทั้งคุณธรรมและทักษะดิจิทัลจะช่วยเสริมสร้างการป้องกันการถูกหลอกลวงได้ดียิ่งขึ้น

4. การสร้างระบบสนับสนุน

การจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือและให้คำปรึกษาด้านการหลอกลวงออนไลน์สำหรับผู้สูงอายุจะช่วยให้พวกเขาได้รับการสนับสนุนและคำแนะนำที่ถูกต้อง การมีช่องทางเข้าถึงที่ง่ายและรวดเร็วเป็นสิ่งสำคัญ ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำให้จัดกิจกรรมสนทนากันเกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์อย่างปลอดภัย เช่น การประกวดเรื่องเล่าเพื่อสร้างความเข้าใจและตระหนักรู้ รวมถึงการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในการใช้สื่อออนไลน์ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกที่ดีและความระมัดระวังในการป้องกันการถูกหลอกลวง.

การป้องกันการหลอกลวงทางสื่อออนไลน์สำหรับผู้สูงอายุต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย รวมถึงการเสริมสร้างความรู้และทักษะ การใช้เครื่องมือเทคโนโลยีที่ทันสมัย และการสนับสนุนจากชุมชนและองค์กรท้องถิ่น การดำเนินการตามข้อเสนอแนะที่ได้จะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถใช้สื่อออนไลน์ได้อย่างปลอดภัย และลดความเสี่ยงจากการหลอกลวงได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสรุปกระบวนการป้องกันการถูกหลอกลวงทางสื่อออนไลน์ของผู้สูงอายุ เป็นภาพแผนผังได้ดังนี้

ภาพแผนผัง สรุปกระบวนการป้องกันการถูกหลอกลวงทางสื่อออนไลน์

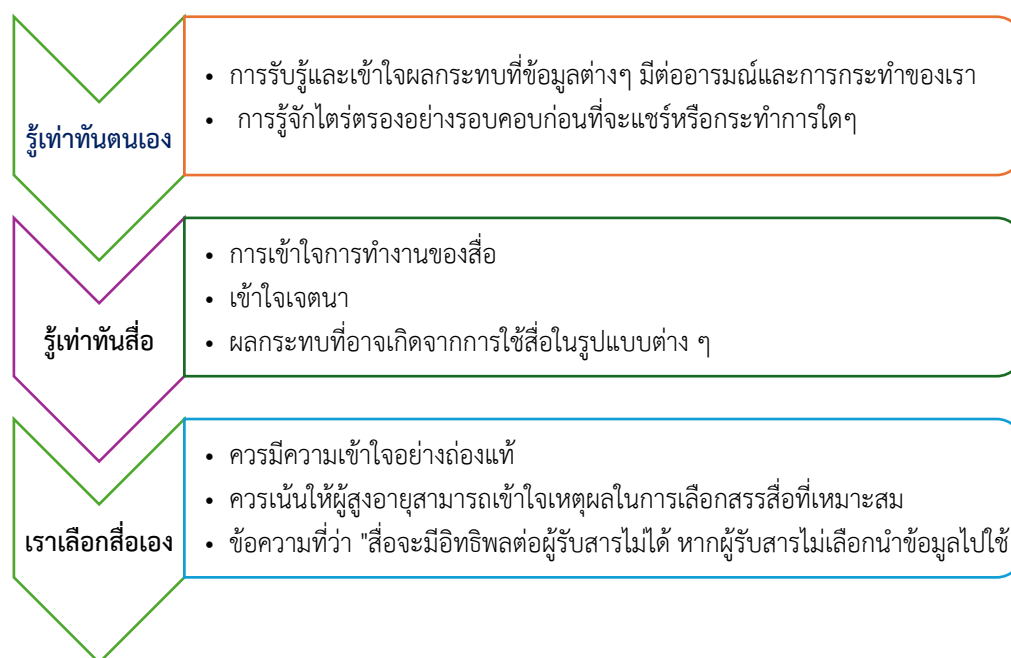
.การป้องกันการถูกหลอกลวงทางสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุตามหลักพระพุทธศาสนา
 แนวคิดการป้องกันการถูกหลอกลวงทางสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุตามหลักพระพุทธศาสนา
 สามารถอิงตามหลักธรรมที่เน้นการป้องกันอันตรายจากความโลภ โกรธ หลง ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้
 ให้ผู้คนตกเป็นเหยื่อของการหลอกลวงได้

1. การสร้างความรู้ความเข้าใจ ผู้เชี่ยวชาญเสนอให้มีการจัดการอบรมและการให้ข้อมูลแก่
 ผู้สูงอายุเกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์อย่างปลอดภัย โดยเน้นการสอนให้รู้จักวิธีการตรวจสอบความ
 ถูกต้องของข้อมูลและความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล

รู้เท่าทันตนเอง หมายถึงการรับรู้และเข้าใจผลกระทบที่ข้อมูลต่างๆ มีต่ออารมณ์และการ
 กระทำของเรา เช่น เมื่อผู้สูงอายุเห็นข่าวปลอม หรือเนื้อหาที่สร้างความเข้าใจผิด การรู้จักไตร่ตรอง
 อย่างรอบคอบก่อนที่จะแชร์หรือกระทำการใดๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากข้อมูลนั้น จะช่วยป้องกันความเสี่ยง
 และลดโอกาสการถูกหลอกลวงได้อย่างมีประสิทธิภาพอะไรต่อไป นั่นคือสิ่งที่เราต้องรู้ทันตัวเอง

รู้เท่าทันสื่อ หมายถึงความสามารถในการเข้าใจการทำงานของสื่อ เข้าใจเจตนาและ
 ผลกระทบที่อาจเกิดจากการใช้สื่อในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งสื่อดั้งเดิม เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์
 นิตยสาร และสื่อออนไลน์ เช่น อินเทอร์เน็ต เฟซบุ๊ก และไลน์ ความรู้ความเข้าใจเหล่านี้จะช่วยให้
 ผู้สูงอายุสามารถพิจารณาเจตนาของสื่อ ความน่าเชื่อถือ และผลกระทบจากสื่อต่าง ๆ ได้อย่าง
 รอบคอบ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจว่าจะเชื่อหรือไม่เชื่อข้อมูลที่ได้รับ

เราเลือกสื่อเอง การเลือกใช้สื่อเป็นกระบวนการที่ผู้สูงอายุควรมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ โดยเป้าหมายการเรียนรู้ในการอบรมควรเน้นให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าใจเหตุผลในการเลือกสรรสื่อที่เหมาะสม ข้อความที่ว่า "สื่อจะมีอิทธิพลต่อผู้รับสารไม่ได้ หากผู้รับสารไม่เลือกนำข้อมูลไปใช้" สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของตัวผู้รับสารในการเปิดโอกาสให้สื่อจะมีอิทธิพลต่อความสนใจและการตัดสินใจของตนเอง การเลือกเชื่อหรือปฏิบัติตามสิ่งที่รับจากสื่อขึ้นอยู่กับที่การตัดสินใจของบุคคลเอง ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นภาพแผนผังได้ดังนี้

สรุปการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์อย่างปลอดภัย

2. การนำหลักพุทธศาสนา เช่น การใช้โยนิโสมนสิการ ความไม่ประมาท (อุปาทาน) มาช่วยในการพิจารณาข้อมูลที่ได้รับ โดยการฝึกฝนให้ผู้สูงอายุมีความระมัดระวังและการใช้สติในการตัดสินใจ โยนิโสมนสิการ (การคิดโดยแยบคาย) เป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่เน้นการคิดอย่างมีเหตุผลและรอบคอบ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการป้องกันการถูกหลอกลวงทางสื่อออนไลน์ได้ โดยให้ครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการคิดแบบโยนิโสมนสิการในผู้สูงอายุ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างพื้นฐานการคิดแยบคาย (โยนิโสมนสิการ)

โดยการตั้งคำถามก่อนเชื่อถือข้อมูล เช่น "ข้อมูลนี้มาจากแหล่งที่เชื่อถือได้หรือไม่" หรือ "เหตุผลที่ทำให้ข้อมูลนี้น่าเชื่อถือคืออะไร" และควรจัดกิจกรรมการอบรมภายในครอบครัวที่เน้นการใช้โยนิโสมนสิการในการตัดสินใจขณะใช้งานสื่อออนไลน์ โดยสอนให้ผู้สูงอายุพิจารณาอย่างถี่ถ้วนก่อนจะให้ข้อมูลส่วนตัวหรือเชื่อถือข้อมูลที่ได้รับ โดยผู้สูงอายุต้องมีการพิจารณาโดยแยบคาย คิดอย่างฉลาด ถูกต้องตามระบบและวิธีการ ซึ่งเน้นการพิจารณาและไตร่ตรองอย่างรอบคอบเพื่อหาสาเหตุหรือต้นตอของเรื่องที่กำลังคิด และประมวลความคิดจากทุกด้านจนได้ข้อสรุปว่า สิ่งนั้นควรหรือไม่ควร

ดีหรือไม่ดี สมาชิกครอบครัวสามารถฝึกการพิจารณาอย่างรอบคอบในการรับข้อมูลหรือข่าวสาร โดยการพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ช่วยให้เกิดการไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล ซึ่งจะเป็นการปลูกฝังการใช้สติปัญญาในการพิจารณาทุกเรื่อง ทั้งในชีวิตประจำวันและการเผชิญกับปัญหาหรือสถานการณ์ที่มีความเสี่ยง การฝึกโยนิโสมนสิการในครอบครัวจะช่วยให้สมาชิกทุกคนมีความสามารถในการคิดอย่างมีประสิทธิภาพ มีความเป็นเหตุผล และไม่หลงเชื่อข้อมูลที่ไม่ผ่านการวิเคราะห์ การเสริมสร้างพื้นฐานการคิดเช่นนี้ จะเป็นการป้องกันการถูกหลอกลวงและช่วยให้ครอบครัวมีความแข็งแรงในด้านการตัดสินใจอย่างชาญฉลาด

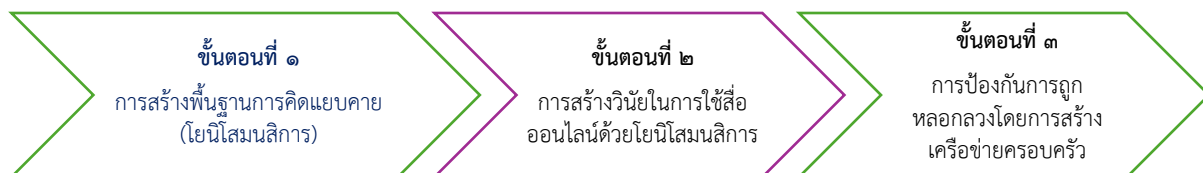
ขั้นตอนที่ 2 การสร้างวินัยในการใช้สื่อออนไลน์ด้วยโยนิโสมนสิการ

1. การฝึกฝนการตั้งคำถาม ให้ครอบครัวฝึกผู้สูงอายุให้มีการตั้งคำถามเสมอก่อนที่จะทำการตัดสินใจในเรื่องสำคัญ ๆ บนสื่อออนไลน์ เช่น "ข้อมูลนี้มีที่มาที่ไปอย่างไร" หรือ "หากข้อมูลนี้เป็นเท็จผลเสียจะมีอะไรบ้าง" 2. การสร้างนิสัยในการตรวจสอบข้อมูล สอนผู้สูงอายุให้มีนิสัยตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ก่อนที่จะเชื่อถือ โดยใช้หลักโยนิโสมนสิการในการพิจารณา เช่น การตรวจสอบแหล่งข้อมูลหรือการถามความคิดเห็นจากคนที่เชี่ยวชาญ ทั้งนี้สอดคล้องกับ พระอริการนิรันดร์ กนต์สีโล ได้ทำการศึกษา แนวทางการใช้หลักโยนิโสมนสิการเพื่อลดปัญหาการเสพติดเทคโนโลยีในสังคมไทย ท่านได้นำเสนอ วิธีการป้องกันปัญหาพฤติกรรมเสพติดเทคโนโลยีเกี่ยวกับการสร้างวินัยการการเสพติดว่า การเสริมสร้างวินัยในการใช้สื่อออนไลน์สามารถประยุกต์ใช้หลักโยนิโสมนสิการ หรือการพิจารณาโดยแยกแยะ เพื่อให้บุคคลมีการคิดวิเคราะห์ก่อนตัดสินใจเสพติดหรือมีปฏิสัมพันธ์ในสังคมออนไลน์ การไตร่ตรองให้เห็นถึงข้อดีข้อเสียของสื่อที่เราเสพติด ช่วยให้เราสามารถใช้อินเทอร์เน็ตอย่างมีสติและไม่ตกเป็นเหยื่อของค่านิยมฟุ้งเฟ้อ หรือการนำเสนอข้อมูลที่ไม่เป็นจริง นอกจากนี้ การนำหลักไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะในด้านการใช้อินเทอร์เน็ต ศีลช่วยควบคุมการกระทำให้สุจริต สมาธิช่วยให้เกิดสติตระหนักรู้ในการเสพติด ปัญญาช่วยในการแยกแยะสิ่งที่เป็นประโยชน์และสิ่งที่เป็นโทษ

ขั้นตอนที่ 3 การป้องกันการถูกหลอกลวงโดยการสร้างเครือข่ายครอบครัว

1. การสนทนาในครอบครัว ครอบครัวควรจัดเวลาสำหรับการสนทนาเกี่ยวกับประสบการณ์ในการใช้อินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ เช่น หากมีข้อมูลใดที่ไม่แน่ใจ ควรนำมาแลกเปลี่ยนและพิจารณาร่วมกันโดยใช้โยนิโสมนสิการ 2. การช่วยเหลือในการตรวจสอบข้อมูล สมาชิกในครอบครัวที่มีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสามารถช่วยผู้สูงอายุตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับมา โดยใช้กระบวนการคิดอย่างแยกแยะ ร่วมกันพิจารณาว่าข้อมูลนั้นมีความน่าเชื่อถือหรือไม่ ทั้งนี้ สมาชิกในครอบครัวควรเป็นกัลยาณมิตรที่ช่วยเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำได้แก่ บุตร ภรรยา ญาติพี่น้อง ซึ่ง พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างกัลยาณมิตรและโยนิโสมนสิการว่า การมีกัลยาณมิตรนั้นเป็นการยอมรับความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในฐานะเป็นสภาพแวดล้อมทางสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยชักนำและส่งเสริมให้เกิดการประพฤติปฏิบัติหลักธรรมต ดังนั้น ความมีกัลยาณมิตรในครอบครัวสามารถเปรียบได้กับการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี

ภายในเครือข่ายครอบครัวที่เข้มแข็ง การสร้างเครือข่ายครอบครัวที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ และการสื่อสารที่โปร่งใสจะช่วยลดโอกาสการถูกหลอกลวงจากสื่อออนไลน์หรือสถานการณ์อื่น ๆ ที่มีความเสี่ยง เนื่องจากเครือข่ายครอบครัวเป็นพื้นที่ปลอดภัยในการพูดคุยและแบ่งปันเรื่องราว ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นภาพแผนผังได้ดังนี้

สรุปการส่งเสริมการคิดแบบโยนิโสมนสิการในผู้สูงอายุ

สรุปผู้สูงอายุมิแนวโน้มใช้สื่อออนไลน์เพิ่มขึ้นเพื่อสื่อสารและรับข้อมูลข่าวสาร อย่างไรก็ตาม การขาดทักษะเทคโนโลยีและความสามารถในการตรวจสอบข้อมูลทำให้พวกเขาตกเป็นเป้าหมายของมิจฉาชีพในรูปแบบต่าง ๆ เช่น หลอกลวงลงทุน หลอกให้โอนเงิน หรือปลอมตัวเป็นบุคคลใกล้ชิด โดยเฉพาะผ่านแพลตฟอร์มยอดนิยมอย่างเฟซบุ๊กและไลน์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งด้านจิตใจ การเงิน และสังคม ปัจจัยที่ทำให้ผู้สูงอายุถูกหลอกลวง ได้แก่ ความรู้และทักษะที่จำกัด ขาดการฝึกฝนเรื่องการใช้เทคโนโลยีและการตรวจสอบข้อมูล การขาดการเข้าถึงข้อมูลที่ถูกต้อง เชื่อข่าวลือบนสื่อออนไลน์โดยไม่ตรวจสอบคำนิยมและวัฒนธรรม มีแนวโน้มเชื่อใจคนง่ายและมักช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่ตรวจสอบแนวทางป้องกันสามารถนำหลักพระพุทธศาสนาใช้ได้แก่ การสร้างความรู้ความเข้าใจ ฝึกให้รู้เท่าทันตนเอง รู้เท่าทันสื่อ และเลือกใช้สื่ออย่างมีสติ การฝึกโยนิโสมนสิการ ใช้การคิดอย่างมีเหตุผลและไตร่ตรองก่อนเชื่อข้อมูล การเสริมสร้างวินัยในการใช้สื่อ ฝึกการตั้งคำถามและตรวจสอบข้อมูลจากหลายแหล่งการสร้างเครือข่ายครอบครัว ส่งเสริมการพูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูล และช่วยกันตรวจสอบข่าวสาร การป้องกันการหลอกลวงทางสื่อออนไลน์ต้องอาศัยความร่วมมือจากครอบครัว ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งส่งเสริมการใช้สื่ออย่างปลอดภัยตามหลักพุทธธรรม เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตในยุคดิจิทัลได้อย่างมั่นใจและปลอดภัย

บรรณานุกรม

เจษฎา อีสหะ. (2563). ทักษะการป้องกันภัยออนไลน์ของผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล. กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์วิชาการ.

ณัฐชา รัตนศรีสุข. (2562). การพัฒนาความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุ. วารสารการ

สื่อสารและการประชาสัมพันธ์. 15(1), 24-30.

ทศพล ปานะมาศ. (2562). การประยุกต์ใช้หลักโยนิโสมนสิการในการคิดวิเคราะห์. เชียงใหม่:

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ทิพย์วรรณ ทองน้อย. (2562). การรู้เท่าทันสื่อออนไลน์และผลกระทบต่อผู้สูงอายุ. วารสารสังคมศาสตร์. 10(2), 60-68.
- ปาริชาติ วงศ์สวัสดิ์. (2561). แนวทางการเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรทิพย์ ช่วยเพล. (2562). การเฝ้าระวังการถูกหลอกลวงผ่านสื่อออนไลน์ในกลุ่มผู้สูงอายุ. วารสารวิจัยทางสังคม. 12(3), 28-35.
- พระมหาอินทร์วงศ์ อิสสภานี. (2567). พุทธนวัตกรรมการป้องกันการถูกหลอกลวงทางสื่อออนไลน์ของผู้สูงอายุในจังหวัดลำพูนด้วยโยนิโสมนสิการ. ลำพูน: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2548). พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พุทธธรรม.
- พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ วานิช). (2550). หลักการคิดเชิงพุทธและการป้องกันภัยออนไลน์. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รุ่งรัตน์ ทองดี. (2560). การเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับผู้สูงอายุ. วารสารนิเทศศาสตร์. 8(4), 37-43.
- วิจิตร ยอดคำ. (2564). ผู้สูงอายุกับการใช้สื่อออนไลน์ในยุคเทคโนโลยี. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิทยาการ.